EESTI PÄEVA-LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

12. aastakäik
Toimetaja Juhan Kokla
Vastutav väljaandja (ansv. utg.) Hans Schöier

Peatoimetus ja talitus:
EESTI MAJAS, Stockholmis, eiseskilik, Kocksgränd 3
Aadress: Box 16320
103 26 Stockholm 16
Telefon: 21 84 46

Toimetus Eskilstunas:
Toimetaja Jüri Aus
Aadr.: Eesti Päevaleht, Box 120, 631 02 Eskilstuna. Tel.: 016/14 77 72
Tellimispostgiro nr. 28650

Tellimishinnad:
Aasta ..... kr. 147.–
Termin (4 kuud) ..... kr. 52.–
Kuu ..... kr. 15.–

Kuulutushind 75 ööri mm.
Arikuulutused 1 kroon mm.
Eskilstuna-Kuriren's Tryckeri AB
Eskilstuna 1970

Eskilstuna-Kuriren

Kolmapäeval, 15. aprillil 1970

Upplaga C

Nr. 86 (3370)

"Juunisõja algpäevil a. 1967 oli ka Inglismaa sõja lävel"

LONDON — Ajaleht Daily Mail väidab, et Inglismaa oli otsiseli sõja lävel seoses Iisrael-Araabia vahelise "juunisõjaga" 1967. Kavas olevat olnud saata inglise sõjalaevastik koos desantsüdurlitega Akaba lahte eesmärgiga garanteerida Iisraelile vaba merelühtus. Ühtegu oleksid inglased esitanud ka Nasserile ultimaatumi, kuujuures selle mittetäitmise puhul oleksid inglased alustanud Egiptuse sõjalliste tugipunktide pommitamisega. Ainuüksi "erakordselt äge reaktsioon briti valitsuses takistas sõjapäasil", väidab Daily Mail. Ajalehe andmeid dementeerivad nii peaminister Wilson kui ka välisminister Stewart. Kuidas tegelikult asjad olid, selgub alles 50 aasta pärast, kuna Akaba-afääri käsitlevad protokollid ja dokumendid on kauaks salajased.

LONDON — Daily Maili antemete kohta märgivad Londoni poliitilised vaatlejad, et need võivad vaga hästi olla absoluutselt korrektsed. Mecenatiaskse iseantjärgi, et aktiivsus kabinetis juunisõja alguses oli tegelolest erakordselt elav. Kõne all oli peamiselt vaba merelühtuse küsimus. Akaba lahes. Peale selle mecenatiaskse, et kui peaminister Wilson mai lõpus külastas Washingtoni, oletati Londonis üldiselt, et Wilsen teeb ameerikastele ettepanku lahi viia ühine laevastikuperatsioonil juu. Akaba lahes. Umbes sellisele võimalusele viibas tol ajal ka Wilson ise: oma Margates peetud kõnes. Kui välisminister Stewart dementeeris alamkojas Daily Maili andmeid, sõnas ta tihtlasi, et briti valitsuse poliitika on alati näinud ette — "koostöös teiste riikidega garanteerida õigust vabaks merelühtuseks Tiraani väinas".

LONDON — Jundi esindajad 17-st läänerõigist on otsustanud kokku kutsuda maailmakonverentsi, kus arutatakse N. Liidu piiridest asuvate jututide küsimust. Meodustati vastav komitee, mis maarab kindlaks konverentsi koha ja aja. Komitee on kuulanud ile kaht hiljuti N. Liidust saabunud juuti, kes kinnitavad, et suurem osa vene juutidest soovivad väljа rännata. Eeskätt tahavad vene juudid ümber asuda Iisraeli. Kui aga taolisi soove esitatakse vene ametiviimudele, on hakitmal juhul juhtunud, et palve esitanud juutele on arreteeritud kui "riigivastasi".

HOUSTON — Ameerikaste kosmonautide treeningu juhtimisega Henry Ford Jr., kes muuhulgas sai kokku N. Liidu autotööstuse ministriga, Aleksander Tarasoviga. Ford saabus Venemaale riikliku teaduse ja tehnika komitee erikutsel. Fordi konsernil PR-sheff Hayes märgib, et venelased toenaoliselt tõevad ameerikastele kõestöö ettepaneku. See vaib teoreetiliselt tähendada seda, et Ford hakkab N. Liitu ehitama autotööstust, kus sel juhul hakatakse tootma veokeid.

UUDISEID... LÜHIDALT

Kuu maandumine Kuul jääb aru, kuna elektrisüsteem astronautide elualeevaks läks rikki. Peale selle lekkis emalaevast välja ka happeline aurustusvarustus, mistõttu astronaudid on sunnitud tarvitama maandumiseksistsooni paigutatud happinikku. Apollo 13 lendab küll tiiru ümber Kuu, kuid asub seejärele kohe tagasiteele. Eksperdid eeldavad, et kaldjini saab tabada meteoorit. Lõastakse juurde, et kui kaasas polekis olnud maandumiseksistsooni, oleksid astronautid surmamõistetud. Programmi kohaselt oleks maandumine Kuu pinnal toimunud neljapäeval, kuujuures kavas oli toestada avanseeritud geoloogilisi uurimusi.

MOSKVA — Moskvasse saabus 18-päevaseile viisidile ameerika autokaningas Henry Ford Jr., kes muuhulgas sai kokku N. Liidu autotööstuse ministriga, Aleksander Tarasoviga. Ford saabus Venemaale riikliku teaduse ja tehnika komitee erikutsel. Fordi konsernil PR-sheff Hayes märgib, et venelased toenaoliselt tõevad ameerikastele kõestöö ettepaneku. See vaib teoreetiliselt tähendada seda, et Ford hakkab N. Liitu ehitama autotööstust, kus sel juhul hakatakse tootma veokeid.

SAJA AASTA EEST AVATI ESIMENE EESTI RAUDTEE

Tänavu möödub sada aastat esimese raudtee avamisest Eestis. See oli 390 versta pikkune Paldiski-Tallinn-Tosno liin, mis kandis siis Balti raudtee nime. Tosno oli jaam Peterburi-Moskva raudteel.

Balti raudtee ehitamise mõtte algatasid Eestimaa kubermangu mõtsnikud ja Tallinna kaupmehed, kes veendusid, et raudtee võimaldab majanduse elustamise. Ka tähendas see ka uute turgude avanemist ning talvel jäätolude suhtes soodsamalle Paldiski ja Tallinna sadamalle Venemaa transiitvedu.

Lisaks näitas J. V. Jannsen oma "Eesti Postimehes", et "see raudtee panneks meie maa põlle saki ja kätte tööd kogooni telsiti liikuma ja kasso sama; ainult kes teeb valmis!"

Et raudteede ehitamine oli võrdemis kuluksu ettevõte, siis andis riik eraseltsidele õiguse raudteede ehitamiseks ja ekspluteerimiseks. Balti raudtee ehitamist organiseeris Eestimaa rüütelkonna peameesparun Aleksander von Pahlen, kelle algatusel moodustati Balti Raudtee Selts põhikapitaliga 26 250 000 rubla.

Selle summa eest tuli ehitada tee, telegraafiliin ja muretseda veerev koosseis. Versta kohta arvestati kuulsid keskmiselt 70 000 rubla. Augustis 1868 saadi valitsuselt kontsessioon raudtee ehitamiseks.

Lisaks saadi ka valitsuselt nõusolek garanteerida seltsile aastas 191 750 rubla puhastulu. Selle vastu jäi valitsusele õigus 20 aasta pärast raudtee seltsilt ära osta, millist õigust ka aastal 1893 kasutati.

Raudtee ehitamine algas 1869. aasta mais. Eestisse toodi tuhandeid mullatöölisi (venelasi) ja juba sügiseks jõuti ehitusjärjega Pallskiist Tallinnani. Raudtee rõopmed ja veerev koosseis tellisi Inglismaalt, Belgiast ja teistest riikidest. Esimest vedurit nägid tallinlased novembris 1869.

Tallinna jaama asukoha valis liinia inugistrast, kelle huvides oli jaam võimalikult sadama lähedale rajada. Sellaiske kohaks sai Balti jaama praegune asupaik, mida siis siamsama kasutati. Jaamahoone sõttitas oma esimese välisilme kuni 1967. aastani.

Lisaks jaamahoonele ehitati sil ka veel raudtee peatehased (vokse- va kooseetsu remonttamaks), vedurikuurid ja muu vajalik. Sellaru ühendati jaamaga basurraudtee abil.

Gatehina kohal ühines Balti raudtee Peterburi-Warssavi liiniga. Ka jatkus tee Gatshinast Tosnoni, kus ta ühines Peterburi-Moskva raudteega. Kogu raudtee valmis oktoobris 1870. Avamine toimus 24. oktoobril, mil liks pidulik rong lahkus Tallinnast, Teise Peterburist.

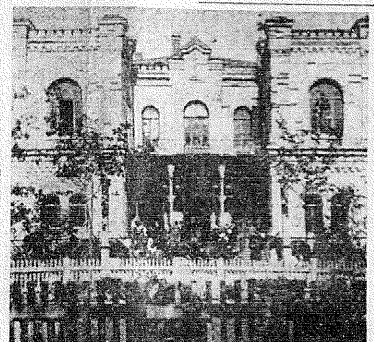
Pidulik avatseremoonia toimus Narva jaamas. Rongisõit Tallinnast Peterburi kestis siis 12 tundi 22 minutit, suvekaudel natuke vähem. Ajalehes "Rewalsche Zeitung" kirjutati avamispäevil:

"Esimesed kaks elutmaale kuuskse tingimus, mis ta uusimal ajal peetakse materiaalse hmoku tõstmise lihtsaimaks hoovaks. Oma raudtee kaudu on Eestimaa lülitatud maailmaliikluisse ta võib oma võtta kaudlandiskirjust võõrtlusest ja liikumisest."

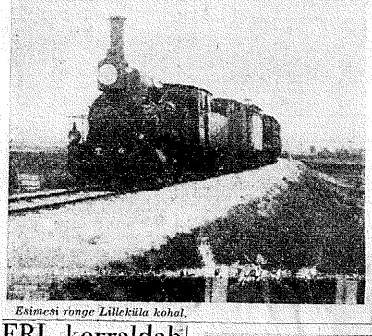
Aastail 1873—1876 ehitati 107 versta pikkune Tapa-Tartu harutee, mille ehitamine maksis 4 710 500 rubla. Tartu ühendamine Valga kaudu Riia ja Pihkvaga sai teoks 1899. aastal. Lisaks valmisid ka kitsarööpmelised (750 mm. laiused) raudteed. 1896. aastal 94,6 km pikkune Pärnu-Mõisakülla-Viljandi tee ja aastal 1901 veel 152,6 km pikkune Viljandi-Tallinna tee, haruga Turilt Paidesse. Aastal 1905 valmis 85 km pikkune Aruküla-Haapsalu tee.

Originaltõmme avatuli ehitati 46 km pikkune Tartu-Petseri liin (901).

Järg. Lk. 2.

Tallinna Balti jaam esimesel sajandil.

Esimesi ronge Lilleküla kohal.

ERL korraldab koosviibimise

Pühapäeval, 26. aprillil toimub Eesti Majas seltskondlik koosviibimine mitmekesise eeskava ja tantsuga.

Eeskavalises osas esitab fil. kand. V. Nairis uue valimiku parematest ja tuntuimatest muusikapaladest ja deklamatsioonidest, mis kantud ette omal ajal meie tuntud solistide ja ansamblite poolt ja mis jäädvustatud helilindile. V. Nairise esimese valimiku ettekanne mõni aeg tagasi tekitas kuuljaskonnas ja avalikkuses väga suuri elavust ja poolehoidu. Kavas on ette nähtud ka improviseeritud küsimusvõõtlus koosviibimisteri osavõtjatele.

Tantsumuusika eest hoolitseb diskoteek. Samuti on ette nähtud loteriii. Soovijatel on võimalik osavõtta õhtusöögist või kohvilaualt soodustatud hindadega. Koosviibimise korraldab Eesti Rahvuslik Liit talvise hooaja lõpetamise puhul ja sellele on kõik kaasmaalased teretulnud.

Koosviibimise algus on kell 15.

● EUS juubeli puhul saabus Stockholmi külla prof. A. Linari-Linholm koos abikaasaga Londonist.

Oldebrocki rotary klubi liikmed külastasid eesti noori ja einetasid nendega koos, mispuhul võeti silalolev pilt meestest, kes palju aastaid on eesti noortetööd toetanud.

Meeleavaldus vabaduse kaitseks ja punaarmee koori vastu Londonis

LONDON (EPL' kirjasaatjalt) — Inglased, kes 6—10. aprillini lõksid Wimbledoni punaarmee kõllalõikontserte kuulama, sõid konisertihouse ukse ees noorte käest nägusa kava, mille peatõrjuks oli "Punaarmee laulab teile" ja tulle kaant kattis suur pilt punaarmeelastest tanki juures, mis lahemal vastluse küll osutus kogu maailma pressi a. 1956 aastal libinud pildiks, kus vihane punaarmee ohvitser marsib tanki juurest pildistajate vastu. Seda kava saajad muidugi ei mäletanud.

Neile hakkas programmi ülesanne alles siis selguma, kuid nad programmi avasid. Seal seisis, et kava esimeseks numbriks on, "Mu isamaa — imperialistlik rapsoodia" Muusika: Leonid Brezhnev, sõnad — Aleksei Kossõgin. Edasi laulud, nagu "Eesti, Läti ja Leedu — armastame teid täiest südamest", mida nimetatud 1965 a. juuni vabastamise lauluks. Siis laul "Kuidas me deporteerimisime seitse rahvust sõja ajal" — Muusika: Josef V. Stalin, sõnad Ivan Serov. Seda ümetati Punaarmee marsilauluks.

Nii on toodud inglastele kavas 24 programmi numbrit, milledest on ära märkimist leidnud kõik riikide alluttamised punaarmee kasuabil ja muud poliitilised sündmused. Kava tagaküljel on veel eraldi krooloogilises järjekorras ära toodud Punaarmee "saavutuste" tabel, alates 1917 a. Punaarmee esimese rünnakuga Eestile ja lõpetades Tshehhi invadeerimisega ja okupeerimisega puna-armee poolt.

Kava vahel oli veel väikseim trükitud teht, milles juhitakse lugeja tähelepanu sellele, et ei ole midagi N. Vene rahvaste kultuurseste saavutuste vastu, kuid protesteeritakse selle vastu, et Punaarmee ansamblit kasutatakse diktaatorlikult võimu poolt propaganda "propilka".

Meie ei kahtle hetkekski N. Vene rahvaste kultuurlistes väärtustes, aga oleme selle kultuurpärandi jõhkrate eksploateerijate vastu, oeidakse.

Alla on kirjutanud "European Lization Group of Eastern and Central European Nations. Sidegrupp asutati möödunud aastal Lohdonis allutatud rahvaste esindajate poolt ja on juba nii mõnegi protestiaktsiooni teostanud.

Puna-armee ansambli pidi mäletavasti järjekordselt Inglismaal esinema 1968 a., kuid Tshehhi invasioonni pärast oeidi siis neil esinemine ära. Kui teatavaks sai, et nad sel aastal Inglismaale tulevad, oli Briti parlamendis arupäevini selle kohta, mille peale välisminisiteeriumist vastati, et aeg on edasi lainud.

Kui küsiti, mis sõa Tshehhi osas muutunud, pidi Välisministeeriumi esindaja küll tunnistama, et "midagi". Sinna asi jäigi. Kuulsavasti seekordsel küllaskäigul siiski Punaarmee ansamblil ei võimaldatud Albert Hallis esinemist nagu varemalt korraldel. Nad esinevad inglise provintsilinnades ja Londoni südelinnast

Järg. lõk. 2

Hollandi suurleht kirjutas eesti noorte seisukohtadest

AMSTERDAM (EPL) — Hollandi suurim ajaleht "De Telegraaf" avaldas 31. märtsi lehes koimandiku lehekülje suuruses reportaazhi eestlastest, kes hiljuti viibisid noortejuhide kursusel Oldebrockis kohaliku rotary klubi kutsel. Ajalehe reporter Gerth van Zanten on istklikult eestlasi külastanud ja tervet rida neist intervjueerinud, pilt artikli juures on võetud ajalehe fotograafi poolt Amsterdami Vabadusmonumendi ees, kui eestlased sinna wõreitasid ekskursioonil.

Reporter sõpab Oldebroeki "Ulrechts Buitcentrumrisse", kus eestlased on paigutatud, jõudmisel kirjeldama esimesi muljet: Vilma Beljnfante-Seidlo, kursuse hollandi-eesti patroness, asetab just grammofonile Naan Põllu plaati eesti rahvalauludega. Grammafonikäätseja elab Hollandis, Naan Põld, Hamburgis, kursusel on eestlasi Rootsist, Sõkasmaalt, Inglismaalt, USA-st — nad on pillutetud laiali kogu maailma. Autor tutvustab pr. Vl. ma Beljnfante saatust — kuidas kodumaa uuesti venelaste kätte sattiq ja eestlased pagulusse sunniti, kuidas ta siis õetsa ühes haiglas pärast seda tuttavaks sai dr. Beljnfantega, cena praeguse mehega, kes ta viis Hollandisse. Intervjueeritav on selgitanud, et kogni ta nüüd on hollandlasega abielus ja elab Hollandis, peab ta oma kohuseks tegutseda eesti rahva ja oma kodumaa kasuka. Oldebroeki kursus on üks osa pallest tegevusest, andes noortele, kel puudub otsene kontakt kodumaaga, kontakti kaasmaalastest noortega ja eestlastega üldse. Sün sulavad Rootsi, Sõkasmaa, Hollandi, Inglismaa, USA jne noored ühte ja tunnevad ühtlust. Vilma Beljnfante on edasi annud informatsiooni Hollandis elavatest eestlaste kohta, kellede arvu ta hindab 150-le. Nad tunnevad end nii nagu pr. Beljnfante poeg Peetër, kes ise viibis kursusel: "Talvel olen hollandlane, suvel Rootsis eestlaste hulgas tunner, aga end eestlasena ..."

Reporter on edasi vestelnud 19-aastase Toomas Ojasmoga Inglismaalt, kes on Exeteri ülõõpilane.

Ta on selgetanud, et ta vanuse tõttu leshjuks ei ole üle elanud seda sensatsioonilist tunnet elada ormal päraskodumaal. Ta tunneb esimest aga Inglismaal hiisti, kuigi ta sellist kokkuhoidu ka krenbavaimu, kui ta kohtub Oldebrockis eesti noorte juures, inglise noorte juures ei leia. Ta on mõõtnud, et kõdumaal on praegu sootuks teine maailm. Kodumaalt küüla tulnud inimesed näet, on üllatunud, et Inglismaal tõhib aponeerida ja peaministrile ja valitsusele. Vene okupatsioon on oma jäljed jätnud ka nendele, kes sõsaiervuse on üle elanud.

Pikemalt on ajakirjanik vestelnud Eesti Päevalehe peatoimetajaga Juhan Koklaga, kes on nuuud ülevaate eestlaste ühiskondlikust organiseerumisest Rootsis ja mujal: oma koolid, kirjandus, ajalehed. Eestlased moodustavad omsette ühiskonna, kes teadlikult oma kultuurist säilitab. Ta on puudutanud ka tekkinud küüsetust kodumaalt, kus aga paraku ta esilest ärimesel väljapääsu eeldatakse on "panevangi" mõnjutamine pervkonnaliikme näol, nii nagu Dubcek Tšehhõslõse saadikuks minnes pidi lapsed Prahasse maha jätma.

Juhan Kokla on reporterile tutvustanud ka Eesti ajalugu pagude okupatsioonidega. Vabadussõda, ise-

Hollandi suurim päevaleht "De Telegraaf" pildistas Oldebrocki kursuslasi nende külastusel Amsterdami Hollandi vabadusmonumendi ees.

EPL *15. aprillil 1970*

Sissimõrvad

Lõuna-Ameerika on rikastanud maailma, milline kannatab lennukikaapreidamiste, ülikoolikupatsioonide, pommiatentaatide ja muude vastakestreemsete leiutiste all, mue mõistetega — poliitiliste inimtegevuste, kus reeglina on ohvriteks teiste riikide diplomaadid, inimesed, kel üldse ei ole midagi ühist vastavat maal kehitva korraga, kuid kes naudivad n.n. diplomaatilist immuniteti. Immuniteti, mis kaitseb neid rahvusvahelise tava järele vastava maa võimude ja seadluste eest, küll aga mitte reamaride vest. Kui niisid poliitilised inimpõrsed on juba ulstunud kättemaksuinstrumendeks, siis on selge, et tegemist on toimastritega tavalisest sordist, mitte aga vabadusvõitlejatega, kellesena nad end esitavad. On arusti, et sääse suunsaadiku vest. Sprett mõnusti olid ka siin Suvasse peasaja politiilseks pühkimiks tunnistanud Che Guevara, endise Kuuba kaasvõitleja, ersesed õpilased. Õpilased, kes teingesevad loosungite all, et vägivallavastitsused ja diktatuurivastuhimud vahad lõpetada, kuna humanismesmad ja inimväärsemad olid Lääne-Ameerika sõjavõimude diktatuurade kukutamise seel.

Sõsi ja pärtisanitegevuses on mõistetav, kui vägivallesel aktsioonid tahavad vägivaldsete rezhiimide esindajaid, neid, kelle vastu ersene vabadusvõitlus käib. Kui aga küllmaveelised mõrvad rahavad valjaspoolseisjad, siis on oigustatud küsimus, kas võrdlus ildse on ideelline.

Kas ilusad sõnad ja ideed ei ole ainult suitsukatteks nendele, kes püüavad lee võimule tulla, et siis omakorda vägivalda tarvitada. Kommunismile ei ole see vähemalt seni ni olnud mingil viisil võõras tektada kaunikõilisete loosungitega illusioone uuest ja paremast elust, et siis "vabanenud" kiiresti suruda võimalik vest julmemasse ja immvaärsuersumasse ikeutusse. Eesti rahvas on seda omal nahal ilie elanud. Ja tähelepandav on see, et neid partisane, kes kommunistide endi vastu võitlevad, kujutatakse reeglina "alatute bandiitidena", kui aga nait. kommunistid sissiolukorras vägivalda tarvitavad, siis on see "heroiline vabadusvõitlus". Huvitav on näha, kuidas Moskva kujutab oma mõtte saalaste diplomaadimõrvasid Ladina-Ameerikas.

Kahtlemata on Ladina-Ameerika rahvastel vaja kiiremat arengut, inimväärsemaid ja paremaid olusid, suuremat demokraatiat, feodalismi päänsete likvideerimist. On aga raske ette kujutada, et metsikud vägivallateod sooiuks sütitute inimeste kallal suudaksid esile kutsuda maailma avalikus arvamises mingit sümpaatiat.

Vägivald sünnitab vägivalda. On selge, et von Spreti mõrvamine seab Ladina-Ameerika rezhiimid räske dilemma ette, kuidas edaspidi käituda. Guatemalas algas suur vanglatamiste hoog sihiga maksta kätte nende tänastele ja nende sõpradele. Ka siee hukkub süütuid.

Selle arupoolest viib uskuda, et diplomaadikuritõmine sisside pooli jatkub ja ähvardused nende mõrvamiseks. Teadmises, et nüüd valitsused on sunnitud väljapreesiatsiste jõrele andma, et mitte sattuda leppimatuisse konfliktidesse teiste riikidega. Valitsused katsuvad omakorda kaitsta diplomaate hambuni relvastatud eskortidega, muutes nad ni inimestks, kes pidevalt peavad kartima oma elu eest ja on oma teenistuskohtade vangideks.

Kommunistlikud riigid on mitmeti "reformeerinud" rahvastevahelist lähikäimist ja diplomaatiat, m.h. muutes saatkonnad spionaazhikeskusteks. Nüüd on nende riikide ideoloogilised kaaslased tektamas uut "revolutsiooni", mis neeeastab kauget keskaega ni võse-, tanav- ku ka mereröövlitega. Juurde on tulnud õhurööviid. Küsimus on, kuidas maailma rahvad pikemas perspektiivis suudavad seda olukorda välja kannatada ja kuidas suudetakse jalule seada inimeste julgeolek. Sel sisselegga ja nende võitlusega mingit tegevust ei ole. Tsivilreisijad lennukites, inimesed lahvatvel, diplomaadid võõrastel maadel jne. Seadusetus on levinenud läänemaailma uhiskondades, see kipub nüüd muutuma rahvusvaheliseks nähteks.

KLA

Ernö Koch (vasakul) oma kunstnikust kolleegi August Mödleriga Minneapolises.

Ernö Koch suri USA-s

NEW YORK (EPL) — St. Louis, Missouris USA-s suri 1. aprillil kunstnik Ernö Koch 75. a. vanuses. Ta oli sündinud ungarlane, kuid elas 15 aastit Eestis ja pidas ennast eestlaseks. Ta oli abielus praost Kaja tütrega.

Lenini-bankett Torontos muutus demonstratsiooniks

TORONTO (VE) — Kanada — N. Liidu sõprusühingu poolt möödunud reedel Torontos korraldatud Lenini 100. sünnipäeva tähistamise bankett kujunes mürgiks ja üheks suuremaks kommunismivastaseks demonstratsiooniks, mis Kanadas viimasel ajal toimunud. Kui kutsunud külalised, nende hulgas N. Liidu ja Tshehhoslovakkia saadikud Ottawast, hakkasid kogunema Eglinton tänaval asuvasse banketisaali, kus pidulik maletsõhtu oli kavandatud, ümbritses hoonet mitusada demonstranti, peamiselt Toronto ülikoolide ajaraha üliõpilasklubi liikmed.

Demonstrantide hulgis oli ka mõneliikme eestlase ümber. Saabuvaid külalised võeti vastu kommunismivastaste loosungitega ja pölastushüüetega. Demonstrantide ja Leninit austama tulnud isikute vahel puhkesid jäledad sõnavalingud ja pesteelt hakkasid lendama ka munad. Umbes 30-el demonstrandil olid muretsetud piletid peosaali sisse pääsemiseks ja kui seal hakati joosma Lenini tervituse, siis valasid nad oma tervisejoogi laualе ja hüüdsid "Surm mõrvaritele" ja "Vastastage orjastatud ohvrid." Puhkes kähmlus ja sunar mürgel. Paremposlesse organisatsiooni Edmund Burke Society kuuluvad demonstrandid paiskasid ümber lauda koos toidu ja veiniga ning otsekui terve rida ruskalahinguid. Alijõudnuid kohale toonud politsei õnnestus siiski lõpuks korda jalule seada. Eestlastest demonstrantide andmetel võttis peosaalis toimunud ähvardusi ka ka neli eestlast.

Eneseleid Tallinnas?

Lugeja kirjutab

V. a. EPL toimetus! — Meie politiline debatt paguluses elab juba pikemat aega üle pöuapäevi. Iga lind laulab oma oksal, iga kord nädalas, kord kuus või neli korda aastas ilmuv ajaleht on valvel, et nende eksistentsi eestlaskonnas ei unustataks ja sisepoliitilisi puid-maid poole kah viimatisest aastakümnel olnud enam jagada. Valitsused ja valimiskogud magavad magusat und oma tegudest ja eestlaste elamise-olemise kohal hõngub õmnisav rahu. Seisukohtade tundub nagu puhandavat üllatusena, kui Meie Post juhtkirjanik E.P. ja ajakirjanik Jüri Remmelgas diendama kipuvad, kes mis ühel debatiühtul öelnud ja valeotsiõeti ajalehe veergudel eäasi arddelud. J. R. olevat 23. jaan. Välis-Eesti rezhiil toimunud eesti ajakirjanduse-küsimuste vaidlushõttul avaldanud mõtet, et oleks vaja pidurdada ajakirjanduist, mis ohutab rahvlemist kommunismiga, nagu näit. Mana. Sama on kirjutanud ka Välis-Eesti. J. Remmelgas omalt poolt teatab, et tema pole mingit meelsust küsimust sel kohal, nagu Meie Post oma juhtkirjas kritiseerib ega ka Mana pidurdamist sellel kooselekul puudutanud. Meie Postil on aga Välis-Eesti tellitat käepärast ja väidab vastupidist. Kuna kooselekul sõnavõtte kuuldavasti ei stenograafeeritud, hellidinõistatud ega protokollitud, siis on kõrvalseisjal raske arvata, kellele õigus peaks jäämа. J. Remmelgas on pahandatud, et meie Post on temast teinud "poliitilise koertepüüdja".

J. Remmelgale tõkkeutud andes on aga Meie Posti juhtkirjanik väga kenal ja arusaadaval viisil (vist ja tõesti kogemata?) teinud teatavaks oma poliitilised ja ideoloogilised koordinaadid, saades Mana kaitsele ja kirjutades:

"Remmelgas näeb juba Manas kommunistlikku hädaohtu, kuna meie (s.t. Meie Posti toimetus — ridade kirjutaja selgitus ja sõrendus) selles ajakirjas näeme ühe teadliku osa eesti noorema generatsiooni eneseleidmise katsetusi."

Selle eesti noorema generatsiooni eneseleidmise katsetused on kestnud juba rida aastaid ja kõik need katsetused on lõppenud "enese leidmisega". Väliseestlaseva Kultuuriidemeete Arendamise Komitee poolt korraldatud ja rikkalikult kaetud banketiluaa ääres Tallinnas hotell Palaces ja MVD "ühtlemise arendajate" käte vahel.

Mõtme teise "teadliku" eneseleidmised pole veel lõppenud, kuna Välismaaga Sõpruse ja Kultuuriidemete Arendamise Eesti Ühingu poolt pakutavad edasi-tagasi pripiletid linidel New York — Toronto — Stockholm — Helsingi — Tallinn kehtivad ka veel 1970 ja tõenäoliselt ka veel järgnevatel aastatel.

Lõpuks küsimus: Meie Postile: mika sisuindivaid kõik "eneseleidmise katsetused" ikka Tallinna, okupantide rüppe?

T. Post

Huumorit

Enna kurdab sõbrannale: "Minu tütar saab juba 14 ja ma pean temaga hakkama arutama elupõhiteema. Kuidas oleks küll kõige taktilisem seda teha?"

"Lihtsalt simuleeri, nagu teaksid sa sama palju kui temagi."

*

Õpetaja selgitab poistele koolis, et igaühel tuleb pärast surma surnuaias vähemalt üks hoiatgu. Pärast ettekannet ta küsib ühelt poisilt, kas te on täna juba oma heateo sooritanud.

"Jah, vastab poiss. Kui ma hakkasin kooli tulema, nägin, kuidas üks mees jooksis bussipeatuse suunas, kust buss oli juba lahkumas. Kui ma poleks oma koera harrale peale äsitanud, poleks ta ilalgi bussi peale jõudnud.

*

Helises telefon.

"Palun võta toru", ütles mees naisele. "Ja kui küsitakse mind siis üle: "Mul on väga kahju, kuid mu meest ei ole kodus."

Naine võttis toru ja, veidi aega kuulanud ütles:

"Väga kahju, kuid mu mees on kodus . .."

"Tent võtaks, ma ju hoiatasin sind!"

"Kallis", rahustas teda naine, "ei küsitud ju sind."

17-aastane suri autoõnnetusel

TORONTO (VE) — Torontos, Scarboro linnaosas, sai möödunud laupäeva õhtul autoõnnetusel surma eesti noor 17-aastane Enn Tigane. Autos viibinud surmasaanu sõber 17-aastane Jaan Lee toimetati jalahuumurdega ja põrutusega haiglas se.

Õnnetus juhtus Lawrence Ave. East ja Scarborough Golf Club Road'i ristlemiskohal, kus vasaõnnetus juhtus Lawrence Ave. East ja Scarborough Golf Club Road'i ristlemiskohal, kus vasanoorte auto hakkas tegema vasakpööret. Eestlaste Volkswageni, mis kuulus Enn Tigase isale Endel Tigasele sai teiselt autolt küljе pealt tugeva löögi, mille tulemusena väike auto purunes ja Enn Tigane sai pealuumurde, mille tagajärjel ta hiljem haiglas suri. Teiseks autos oli neli noort kes said kergemaid vigastusi.

Enn Tigane ja Jaan Lee käisid Peetri Koguduses koeras ning olekspoolt tulnud maikuu algul õnnetusele. Surmasaanu käis Northern Secondary School'is 11 klassis, ning kuulus skaudina Lembuitu lipkonda. Teda jäid leinama vanemad, kaks nooremat õde ja vanavanaemad. Kirstupanek toimub eeloleval reedel, 10. aprillil kell 8 õhtul Peetri kirikus ja matusetalitus samas laupäeval kell 10 hommikul.

Ardo Tarem in memoriam

USA-st saabunud teateli on seal Salemi linnas Oregoni osariigis ootamatult surnud Eesti omariikliusaja tuntud sportid- ja kehakasvatusala tegelane mag.rer.gymn. Ardo Tarem, endise nimega Artur Grünberg.

Ardo Tarem sündis Tartus 30. juulil 1898. aedniku pojana. Samas linnas sai ta ka algheariduse. Siirdus siis Kreenholmi jungade koolj raadioola oppima, samuti ka meremehindet tundmist. Revolutsioonipäevil oli ta üks Kroonlinna Eesti Seltsi asutajaid, tehes kaasa eestlaste suurmarsi Petrogradis. Saksa esimese okupatsiooni ajal saabus ta naiskadel üle Peipsi järve tagasi kodumaale. Vabadussõja alguses astus kadunu vabatahtlikuna mereväkke, teenides hiljem ajutiiklikuval "Tasuja" vanema raadiotelegrafistina. Viitus osa mereoperatsioonidest Riia ja Lauga lahtedes. Pärast sõda lõpetas Tallinna kolledzhi, oli võimlemisõpetajaks Sõjakoolis, ja võimlemisinstruktoriks Sõjaväe sportorganisatsioonis. Saanud hariduministeeriumilt ja NMKÜ-lt stipendiumi, siirdus kadunu USA-sse, kus Springfieldi ülikoolis, Massachusetsi osariigis saavutas kehakasvatuse alal B.S. ja seejärel ka magistri kraadi. Tagasi kodumaal, kutsuti ta pedagoogiumi, seminari ja Westholmi gümnaasiumi õpetajaks. Oppelõõ kõrval tegeles kadunu agaralt spordiga. Tema asutlemisel ilmus spordi suurraamatus ujumise osa, Eesti Veespordi Liidule kirjutas ta "Kõik ujuma". Eesti Punase Risti kirjatusel ilmus temalt "Veiepäästmise õpetus" jne. Teenete eest eesti ühiskondlikus elus oli kadunu dekoreeritud mitmete aumärkidega. Ta tegutsee veel ka Noorte Kotkaste Tallinna maleva abipeaülkuna. Viimase sõja ajal päästis ta suure arvu noori lennuväe ahtesmiatualsel saksiaste poolt rindele viimisest oma julguse ja korraldamise oskusega. Põgenikupõlves töötas ta Saksamaal rahvusvahelise NMKÜ (YMCA) juures, elades Geislingeni laagris. 1949 a. asus kadunu pagulasena USA-sse ja siin sai ta elukohaks Salem. Oregoni osariigi pealinn. Sesi omas ta ilusa maja, ujumisbasseini jne ja töötas NMKÜ abisekretärina kuni 1964 aastani, mineses siis pensionile. Ta oli agar sealse ümbruskonna tegelane, kuuludes Portlandi Eesti Seltsi aktiivsemate tegelaste hulka, olles peale selle tegev Võitjate ühingus, Kohalikus EELK Luterlikus koguduses jne. Ta oli ka innukas kalasportlane.

Ardo Taremil ei ole enam. Matsi toimus neljapäeval 2 aprillil. s.a. USA-s. Leinama jäid abikaasa Leonore, tütred perekondadega ja korporatsioon Revelia pere, kelle ridadesse kadunu kuulus. Siin Rootsi kargen põhjalas olekime nii väga tahtnud Sünaga ühes olla, alatal aga valmis ja alati rõõmsameelne kaasvend Ardo Tarem! Puhka rahus kallis vennas, kuigi kaugel kodumaast, kuid vaba ja demokraatliku USA mullas!

LEONID LAID

OLLI veste:

Ametikummitus

Kantseleiülem Momandertle juhtus ühel paeval ebameeldiv, kuid paratamatu lugu. Ta suri.

Järgmisel paeval ilmus Momander kantseleisse ja asus oma ametiülesandeid täitma. Just nagu poleks midagi juhtunud.

Tema kaasametnikke meelest oli olukord üsnagi piinlik. Momander oli eelmisel paeval tõestatavalt ja ilmselt loomulikult teel surnud. Aga ilmselt ei paistnud ta seda teadvat.

Mida teha? Kahtlemata oli väga küsitav, kas surnul on õigust ametiülesandeid täita. Kas surnu pooli parast surma allakirjutatud dokumente saab kehtivaks lugeda? Selgest asjaolust võib tekkida kahetsusväärseid juridilisi komplikatsioone, mille autoriteetsus on inferrogatiivne, isegi otseselt negatiivne.

Kuna kantseleiülem Momander ise ei paistnud oma surmast ja sellest tulenevatest kohustustest ja kiitumisnormidest teadlik olevat, pidid kaasametnikud parstamatult juhtima tema tähelepanu sellele tõsiasjale.

Ülesanne oli väga delikaatne.

Pikaja nõustus kantseleisekretär oma ülema, kantseleinõunik Momanderi kabinetti minema, et talle võimalikult penetuendiselt teatavaks teha, et tema, nimelt kantseleinõunik Momander, on surnud.

"Vahandust," iitles kantseleisekretär, "vahandust, et tülitan, aga ma tulin ainult tõekaasalate ja ielkilikult enda nimel avaldema alimat kaastunnet härra kantseleiõunikule tahanud... hm... raske kantuse puhul."

"Tänan. Mõtlete vist ikka asetleiõnud surmajuhtumit?"

"Jah. Järelikult härra kantseleinõunik juba teab?"

"Seda küll, teatavat määral küll, sest juhtum puudutab isna lähedalt mind ennast. Lugesin seda tänastest ajalehtedest. Väga kaunid ja sümpatiseerivad arvamusevaldused minu tagashoidliku elutöö kohta. Muidugi tülitav. Surematus on kahtlemata parim moodus tunnustuse võitmiseks."

"Nõsiis on härra kantseleinõunik praegu ka enda arvates tälesti surnud?"

"Kõik faktid viitavad sellele."

"Vahandust, aga mele ei saa pärselt aru, kuidas härra kantseleinõunik sellest... sellest kurvast pereondnikust kaotusest hoolimata ikka veel peab vastu. Peab viibama kuks pühendunud ametikohtuste täitmisele, otsekui polekski midagi juhtunud?"

"Kuidas te võite niiviisi küsida? Te teate ju väga hästi, et meil on neb pidevalt meie ametilasacse tegevusse puutuvaid asju, mida me niihästi ajalehtede vahendusel kui ka muidu taielikult teame, kuid mille tuhul ei saa kõne alla! tulla, et me vastava käsitluvrisi omaks võtaksime, enne kui asi pole meile ametiliku ringkirjaga teatavaks tehtud. Minu surm on fakt. Aga ametlikuma ei saa ma seda asjaolu oma ametiasaes tõsis mingil määral arvesse võtta, enne kui ma pole ametiliku ringkirjaga saanud selle kohta ametiliku teadet."

Niisiis oodati ametiliku ringkirja. Ja kantseleil oli nagu surnud. Uuh.

SAJA AASTA...

Algus lk. 1

63 km pikkune Sonda-Mustvee kitsarööpmeline (1526), 96 km pikkune Repla-Virtsu (1931) ja rida teisi lühemaid liine. Aastal 1939 oli Eestis laiarööpmelisi peateid 777 km ning 460 km jaamateid ja mitmesuguseid kõrvalteid, kokku 1232 km laiarööpmelisi raudteid, ja 909 km kitsatööpmelisi teid (neist 675 km peateid).

Raudteede veerevaos koosseisus oli 1939. aastal 165 vedurit, 22 mootorsõidukit, 323 reisivagunnit ja 5633 kaubavagunit. Raudtee teenistuses oli 1939. aastal 5044 ametnikku ja 2363 töölist. Praegu oleval Eestis kasutatava raudtee ekspluatatsioonilise pikkus ainult 1294 km (1967 veel — 1405 km).

SVD-artikkel EUS-juubelist

19 aprillil Svenska Dagbladet avaldas Jüri Pooka sulest artikli, mis puudutas Eesti ühiplaaste Seltsi 100-aastast juubelit ning Tartu ülikooli saatust lähi aegade, rõhutades roodsi asutajate talupojasõbralikku vaimu. Jüri Pooka juttustab ka EUS-i kuulunud eesti riigijuhtidest hävitamisest okupantide poolt.

Sama päeva Dagens Nyheteris ilmus vaidlusartikkel Andres Kungilt, kes selgitab selles lapi vähemuse ebaõigust olukorda.

Leinateateid

†

Ernst Munak'ut

mälestavad

SCANIA eestlased

V. KURM
A. LEVISTO
P. KRUUSMAGI
A. KRUUSVALL
E. JOHANSSON
V. SAARTOCK
K. PUTTING
H. TARTU
E. TIITS
M. PAULICS
R. ÜPER
E. TCVISALU
I. VARIK
A. PILT
M. PRALITS
I. SELG
H. AVASALLU
O. SELG
J. RÜSTIKIVI
A. HANNI
A. SEO
V. ALTSIAE
J. MURRE

†

Armast

Ernst Munak'it

mälestavad

PRIDO PARBO
perekonnaga
ARVO LEVISTO
abikaasaga
ARNOLD VIRNALT
perekonnaga
VOLD. LINDSTROM
perekonnaga

†

Head, unustamata kallist

Olga Kao'd

mälestab sügava kurbusega

JUHAN KULA perega

†

Kallist sugulast

Marta Sergo't

leinab kurbusega

JOONAS KOOLMEISTER
abikaasaga

Kohaliku elu

GÖTEBORG

E. Maja peakoosolek

Koosolek toimub pühapäeval, 19. aprillil kl. 16.00 Eesti Majas, Drottninggatan 27. Päevakorras muuhulgas 1969. a. aruande kinnitamine, valimised ja ka aktsiakapitali suurendamine. Peakoosolekust osavõtjate registreerimine algab alates kl. 15.00.

JUHATUS

GÖTEBORG

Traditsioniline Maipidu

Göteborgi Eesti Maja Klubi korraldab reedel, 1. mail sügisega kl 19.00 traditsionilise Maipidu Eesti Majas. Rikkalik külm laud, päevakohane eeskava, tants ja loteriil. Osavõtu teetada hr. Oskar Pärnale tel. 27 36 42. Osavõtumaks 20:-. Teretulemast!

JUHATUS

Kuritegevuse kasv Ameerikas

NEW YORK (VES) — Kuritegevus USA-s viimase 10 aasta jooksul kasvanud 131 protsenti, rahvastiku aga samal ajal 13 protsenti. Mõrvamisi oli 1960. a. 9 000, 1969. a. 14 900 (tõus 66 protsenti). Vägistamisi oli 1960. a. 16 860, 1969. a. 36 300, tõus oega 115 protsenti. Süsevmurdimisi oli 1960. a. 107 390, 1939. a. 301 000, tõus 180 protsenti. Röövkallaletunge oli 1960. a. 152 000, 1969. a. 307 800 — tõus 103 protsenti.

Ametivõimude arvates 75 protsiisvmatest ja süsevmurdimistest teostatakse narkomaanide kaasatsetajate poolt. Kuna USA seadused kuritegevuse kohta on liga liberaalsed, saab kuritategijatest karistada ainult umbes 5 protsenti. Kautajoni vastu saavad sageli vahaka enne kohtutsitungi jõgi raskekallibrilised mõrvarid ja ka siis, kui nendel on juba pikk kriminaalne minevik. Kurjategijail, kellel pole raha, antakse tasuta advokaat ja neil ei ole ka õigust valida kaevata. Umbes 30 protsk kurjategijatest, kuigi süüdi mõistetud, pääseb vahadusse põhjusel, et juurdulsel politsei ei toimunud täpselt seaduse eeskirjade järele! Umbes 45 protsk. röövijatest ja süsevmurdjatest on alaealised, peamiselt uimastusmürkide tarvijaid. Need tunnevad peagu juba kõik õigusteadlased. Nad teavad oma Konstitutsioonilisi õigusi, arvestamise eeskirju ja nad võivad politseinikele jutustada terve raamatulale seadusi selle kohta, kuidas alaealistega kriminaaljuhtudel käituda. Kui nad lõpeks viieks kohtu etie, saavad nad rõhuvaa enamuses tingimisi karistuse põhjendusel, et süüalune polle veel teadlik ühiskonna reeglitest...

Kohtumine Ameerikas

■ **Riikliik aatomienergia komisjon korraldas Nevada osariigis allmaaplahvatuse vesinikuseengua, mille plahvatuse jõud võrdus 1,3 milj tonnile tri-nitro-toluoolile. Plahvatus purustas maakera koore ja tekitas 700-jalalise diameetriga kraatri.**

■ **Uues riigiealarves mis kehtima hakkab 11 juulist, on N Liidu ja õldsy alaval küsimuste uurimiseks eraldatud rõlkik teetus 18 miljonilt dollarilt vähendatud 6 miljonile, mille tõttu uurimisasutised, eesotsas slaavi instituutidega Harvardi ja Columbia ülikoolides, ei saa enam endise ulatusega töötada.**

■ **Riiklik aeronautika ja maailmaruumi asutis saatis ka N Liidu teadlastele kutse osa võtta Kuu pealt toodud kivide ja mulla uurimisest, millest praegu juba 16 maa teadlased on võtavad. Juba varem saadetud esimesele kutsele ei ole N Liidust saadud vastust.**

Lühiteated Ameerikast

■ **Riiklik aatomienergia komisjon korraldas Nevada osariigis allmaaplahvatuse vesinikuseengua, mille plahvatuse jõud võrdus 1,3 milj tonnile tri-nitro-toluoolile. Plahvatus purustas maakera koore ja tekitas 700-jalalise diameetriga kraatri.**

■ **Uues riigiealarves mis kehtima hakkab 11 juulist, on N Liidu ja õldsy alaval küsimuste uurimiseks eraldatud rõlkik teetus 18 miljonilt dollarilt vähendatud 6 miljonile, mille tõttu uurimisasutised, eesotsas slaavi instituutidega Harvardi ja Columbia ülikoolides, ei saa enam endise ulatusega töötada.**

■ **Riiklik aeronautika ja maailmaruumi asutis saatis ka N Liidu teadlastele kutse osa võtta Kuu pealt toodud kivide ja mulla uurimisest, millest praegu juba 16 maa teadlased on võtavad. Juba varem saadetud esimesele kutsele ei ole N Liidust saadud vastust.**